

Бақара сурасининг тафсири ۲ : (۷۵-۱۴۱ - оятлар)

Бир гуруҳ олимлар

Бақара сурасининг ۷۵-۱۴۱ - оятлари тафсири "Қуръоннинг енгил тафсири" китобидан таржима қилинган бўлиб, оятлар маънолари лўнда ва енгил тафсир қилингандир.

<https://islamhouse.com/۲۸۱۷۰۲۹>

- [Бақара сурасининг тафсири \(۷۵-۱۴۱ - оятлар\)](#)

[Бақара сурасининг тафсири \(۷۵-۱۴۱ - оятлар\)](#)

«ат-Тафсир ал-Муяссар» китобидан иқтибос

[Ўзбекча — Uzbek — الأوزبكي]

Бир гуруҳ сара уламолар тайёрлаган

—ТМ

Таржимон: Исмоил Муҳаммад
Яъқуб

Муҳаррир: Абу Абдуллоҳ Шоший

أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ
وَهُمْ يَعْلَمُونَ (٧٥)

۷۵. Эй мусулмонлар, Бану
Исроилнинг қилмишларини
унутдингизми, динингизни яҳудлар
тасдиқ этишидан умид-вор
бўлдингизми?! Ваҳоланки, уларнинг
олимлари Аллоҳ-нинг Тавротдаги

каломини эшитишар, сўнгра унинг ҳақиқатини англаб етганларидан кейин маъносини бошқа томонга буриб, ёки лафзларини бошқача қилиб, ўзгартириб юборишар эди, оламлар Роббининг каломини қасддан ўзгартираётганларини билиб туриб, шундай қилишарди.

وَإِذَا لَفُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَا بِغَضِهمْ إِلَى بَعْضِ قَالُوا أَنُحَدِّثُهمْ بِمَا قَتَلَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ (٧٦)

٧٦. У яҳудийлар мўминларга йўликқанларида тиллари-да: «Биз ҳам сизларнинг динингизга ва Тавротда хабари келган пайғамбарингизга иймон келтирдик», дейишади. Ўзлари ёлғиз қолганларида бир-бирларига танбех бериб: «Муҳаммад ҳақида

Тавротда Аллоҳ сизларга баён қилган нарсаларни мўминларга айтиб қўясизларми, ахир қиёмат куни Роббингиз ҳузурида буни улар сизларга қарши ҳужжат қилишади-ку! Ақлингизни ишлатмайсизми?!», дейишади.

أَوَلَا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُخْلِنُونَ (۷۷)

۷۷. Шу қадар жинойтларни қилишадими, ахир Аллоҳ уларнинг яширинча қилаётган ишларини ҳам, ошкор қилаётган ишларини ҳам билувчи эканини билмайди-ларми?!

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يَعْلَمُونَ الْكِتَابَ إِلَّا أَمَانِيَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ (۷۸)

۷۸. Яҳудлар орасида бир гуруҳи борки, ўқиш ва ёзишни билмайди, Тавротни ва унда баён қилинган

Аллоҳнинг пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг белгиларини билмайди, бу борада уларда фақат уйдирмалар ва бузук гумонлар бор, холос.

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكُتَابَ بِأَيْدِيهِمْ ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لِيُشْكِرُوا بِهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا كَتَبَتْ أَيْدِيهِمْ وَوَيْلٌ لَهُمْ مِمَّا يَكْسِبُونَ (۷۹)

۷۹. Китобни ўз қўллари билан ёзиб, кейин уни Аллоҳ пайғамбари Мусо алайҳиссаломга туширган китобга тамомила зид бўлгани ҳолда, **эвазига дунё матосини қўлга киритиш учун: «Бу Аллоҳ ҳузуридан келган»**, деб айтади-ган баднафс яҳуд олимларига қаттиқ азоб ва ҳалокат бўлсин! Ана шу ботилни қўллари билан ёзганликлари сабабли уларга

ҳалокатли азоб бўлсин, бунинг
эвазига қўлга киритадиган пора ва
шунга ўхшаш моллари сабабли
уларга ҳалокатли азоб бўлсин!

وَقَالُوا لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ
عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ (۸۰)

۸۰. Бану Исроил: «Охиратда бизга
фақат санокли кунларгина дўзах ўти
етади», деди. Эй Пайғамбар, сиз
уларнинг даъволарини пучга
чиқариб, айтинги: «Бу ҳақда
сизларда Аллоҳ берган аҳд бормики,
Аллоҳ Ўз аҳдига асло хилоф
қилмагай?! Йўқ, сизлар ўз ёлғон
даъволарингиз билан Аллоҳ
номидан билмаган нарсаларингизни
айтмоқ-дасизлар».

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (۸۱)

٨١. Бас, Аллоҳнинг ўзгармас ҳукми шуки, кимда-ким гуноҳлар қилса ва охир-оқибат гуноҳлари уни куфрга тортса, гуноҳлари ҳар тарафдан уни ўраб, эгаллаб олса — бу эса Аллоҳга ширк келтирган кимсаларда содир бўлади — ундай мушрик ва кофирлар мангу дўзахда қолувчи кимсалардир.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (٨٢)

٨٢. Бунинг муқобилида Аллоҳнинг яна бир ўзгармас ҳукми шуки, Аллоҳни ва пайғамбарларини чин дилдан тасдиқлаган ва Аллоҳнинг пайғамбарларига ваҳий қилган шариатига мувофиқ амал қилган кишилар — ана ўшалар охиратда абадул-абад жаннатда бўлгайлар.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَٰئِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسَاكِينِ وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَأَنتُمْ
مُعْرِضُونَ (۸۳)

۸۳. Эсланг эй Бану Исроил,
шериксиз, ягона Аллоҳнинг Ўзига
ибодат қиласизлар, ота-она ва
қариндошларга, етимларга (оталари
вафот этган балоғатга етмаган
болалар-га) ва мискинларга
яхшилиқ қиласизлар, одамларга
яхши гапларни гапирасизлар,
намозни адо этасизлар ва закотни
ўтайсизлар, деб сизлардан қатъий
аҳд олган эдик, кейин сизлар юз
ўгирдинглар ва аҳдни буздинглар —
фақат оз сонли кишиларгина
аҳдларида турди — ва сизлар юз
ўгиришда давом этиб турибсизлар.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ وَلَا تُخْرَجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ وَأَنتُمْ تَشْهَدُونَ
(۸۴)

٨٤. Эсланг эй Бану Исроил,
Тавротда сизлардан бир-
бирингизнинг қонингизни тўкишни
ва бир-бирингизни диёрларингиздан
хайдаб чиқаришни ҳаром қилувчи
қатъий аҳдни олган эдик, сизлар
бунинг тўғрилигига гувоҳ бўлган
ҳолда эътироф этган эдинглар.

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ
وَإِنْ يَأْتُواكُمْ أُسَارَىٰ تَفَادَوْهُمْ وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ
بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ
الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (٨٥)

٨٥. Кейин сизларнинг ўзингиз — эй
яхудлар — бир-бирингизни
ўлдирмоқдасиз, баъзиларингиз
баъзиларингиз-ни диёрларидан
хайдаб чиқармоқда, сизлардан ҳар
бир гуруҳ ўз биродарларига қарши
зулму тажовуз билан душманлар

ёрдамида кучланмоқда. Агар улар душманлар қўлида асир бўлган ҳолда ҳузурингизга келишса, тўлов воситасида асирликдан қутқариб олишга ҳаракат қиласиз-лар, ҳолбуки, уларни диёрларидан ҳайдаб чиқаришингиз сизлар учун ҳаром қилинган эди. Таврот ҳукмларидан баъзиларига иймон келтириб, баъзиларини инкор қилиб, қилаётган бу ишларингиз нақадар қабих! Ичларингиздан бундай ишни қиладиган кимсаларнинг жазоси дунёда хорлик ва расволикдир, охираатда эса Аллоҳ уларни оғир дўзах азобига дучор этади. Аллоҳ сизлар қилаётган ишлар-дан ғофил эмасдир.

أُولَئِكَ الَّذِينَ اسْتَنَزُوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ (٨٦)

٨٦. Ана ўшалар охират ўрнига дунё ҳаётини ихтиёр қилган кишилардир, улардан азоб енгиллатилмас ва уларга Аллоҳнинг азобидан қутқариб олувчи бирон ёрдамчи бўлмас.

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ بِالرُّسُلِ وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُكُمْ اسْتَكْبَرْتُمْ فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ (٨٧)

٨٧. Биз Мусога Тавротни бердик, унинг ортидан Бану Исроилдан бўлган пайғамбарларни бирин-кетин юбордик, Ийсо ибн Марямга очиқ мўъжизалар бердик ва уни Жибрийл алайҳиссалом билан қувватладик. Ҳар қачон сизларга пайғамбар Аллоҳ ҳузуридан нафсингизга ёқмайди-ган ваҳийни келтирса,

такаббурлик қилиб, бировини
ёлғончи санаб, бировини
ўлдираверасизми?!

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ (۸۸)

۸۸. Бану Исроил Аллоҳнинг
пайғамбари ва элчиси Муҳаммад
соллаллоҳу алайҳи ва салламга:
«Бизнинг дилимиз берк, унга сенинг
сўзинг ўтмайди», дедилар. Аслида,
ундай эмас, балки уларнинг диллари
лаънатланган ва уларга муҳр уриб
қўйилгандир. Улар куфру
инкорлари сабабли Аллоҳнинг
рахматидан қувилганлар, энди улар
жуда кам, ўзларига нафи
тегмайдиган даражада иймон
келтиришади.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ

اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ (۸۹)

۸۹. Уларга Аллоҳ ҳузуридан ўзларида бўлган Тавротни тасдиқловчи китоб — Қуръон келганида уни инкор қилди-лар, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғам-барликларини инкор қилдилар. Ҳолбуки, илгари, у зот пайғамбар қилиб юборилмай туриб, араб мушрикларига қарши ундан ёрдам кутишар, «**охирзамон пайғамбари чиқиш вақти яқин қолди, биз унга эргашиб, сизларни мағлуб қиламиз**», дейишарди. Барча белгиларини ва ростлигини ўзлари яхши билган пайғамбар келганида эса уни инкор қилиб, ёлғончига

чиқардилар. Бас, Аллоҳнинг элчиси
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва
салламни ва Аллоҳ у зотга ваҳий
қилган Қуръонни инкор қилган
кимсаларга Аллоҳнинг лаънати
бўлсин!

يُنْسِمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ بَغْيًا أَنْ يَنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ
عِبَادِهِ فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ (٩٠)

٩٠. Бану Исроил ўзлари учун
нақадар ёмон нарсани ихтиёр этди
— Аллоҳ пайғамбари Муҳаммад
соллаллоҳу алайҳи ва салламга Ўз
фазли билан Қуръон нозил
қилганига ҳасад қилиб, иймонга
куфрни алмаштириб олишди, аввал
Тавротни ўзгартириб юборганлари
сабабли Аллоҳнинг ғазабига дучор
бўлишгани ортидан, энди

Аллоҳнинг пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламни инкор этишлари сабабли яна бир бор Аллоҳнинг ғазабига дучор бўлишди. Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг пайғамбарликларини инкор қилувчи кимсалар-га хорловчи азоб бордир.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالُوا تِلْكَ آيَاتُ الْفُجُورِ وَمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (۹۱)

۹۱. Мусулмонлар яҳудийларга:

«Аллоҳ туширган Қуръонга иймон келтиринглар», десалар, улар: «Биз ўз пайғамбарларимизга туширилган нарсаларга иймон келтирамиз», дейишади ва Аллоҳ кейин нозил қилган нарсани — ўзларида (Тавротда) бўлган нарсани тасдиқ

этувчи ҳақ Қуръонни инкор қилишади. Агар улар ўз китобларига ростдан иймон келтиришганда эди, уларни тасдиқ этиб келган Қуръонга ҳам албатта иймон келтиришган бўларди. Эй Муҳаммад, **сиз уларга айтинг: «Агар Аллоҳ сизларга туширган нарсага иймон келтирувчи бўлсангиз, нега у ҳолда илгари Аллоҳнинг пайғамбар-ларини ўлдирар эдинглар?!»**

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ (۹۲)

۹۲. Аллоҳнинг пайғамбари Мусо сизларга ўзининг рост пайғамбарлигига далил бўлувчи тўфон (**сел**), чигиртка, бит, бақа каби Қуръонда зикр қилинган очиқ-равшан мўъжиза-ларни олиб келди.

Шундай бўлса ҳам, Мусо Робби билан ваъдалашган жойга кетганида сизлар Аллоҳ белгилаб берган ҳаддингиздан ошиб, бузоқни маъбуд қилиб олдин-гиз.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاسْمِعُوا قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا وَأَشْرَبُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ بِكُفْرِهِمْ فَلَمْ يُنَسِّمُوا بِهِ إِيْمَانَكُمْ إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (۹۳)

۹۳. Эсланглар, сизлардан Мусо олиб келган Тавротни қабул қилиш ҳақида қатъий аҳд олгандик, сизлар аҳдни буздинглар. **Биз Тур тоғини бошларингиз устида кўтариб туриб:** «Биз сизларга берган нарсани жиддий ушланг, қулоқ солинг ва итоат қилинг, акс ҳолда ушбу тоғни устингизга ташлаб юборамиз», дедик, **кейин сизлар:** «Сўзингни эшитдик ва амрингга осий бўлдик»,

дедингиз. Чунки, куфрда давом
этишингиз сабабли бузоққа ибодат
дилларин-гизга ўрнашиб кетганди.
Эй Пайғамбар, уларга айтинг:

«Аллоҳ сизларга туширган нарсага
иймон келтирган бўлсангиз, сизнинг
иймонингиз нақадар ёмон нарсага
— куфр ва залолатга буюради!».

قُلْ إِنْ كَانَتْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ
(۹۴)

۹۴. Эй Пайғамбар, ўзларини
Аллоҳнинг яқин дўстлари, Унинг
болалари ва суюклилари, деб даъво
қилишлари сабабли, жаннат фақат
бизга хос, бошқа одамларга эмас,
деб даъво қиладиган яҳудийларга
айтинг: «Агар иш шундай бўлса, у
ҳолда сизларданми, бошқаларданми,

кимда-ким ёлғончи бўлса, унга ўлим тилаб, дуо қилинглар, даъволарингиз рост бўлса».

وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُ أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ (۹۵)

۹۵. Улар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳақ-рост пайғамбар эканларини, ўзларининг эса ёлғон даъво қилаётганларини билишгани боис, шунингдек, жаннатдан маҳрум бўлиш ва дўзахга тушишга олиб борувчи куфру исёнларга гирифтор бўлганлари сабабли, ҳаргиз ўлимни орзу қилиша олмайди. Аллоҳ таоло бандалари орасидаги золим кимсаларни яхши билувчидир, У уларга қилмишларига яраша жазо беради.

وَلْتَجِدْنَهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْضٍ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ أَنْ يُعَمَّرَ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ (۹۶)

۹۶. Эй Пайғамбар, сиз яҳудларнинг ҳаётга ғоят ҳарисликларини, ҳар қанча хор ва тубан ҳаёт бўлса-да, узунроқ умр кўришга қаттиқ рағбат қилишларини, узун умр кўришга бўлган рағбатлари мушрикларнинг рағбатидан ҳам ортиқ эканини кўрасиз, айрим яҳудийлар минг йил умр кўришни орзу қилади. Бироқ, шунча узоқ умр кўрганда ҳам, бу уни Аллоҳнинг азобидан узоқлаштира олмайди. Аллоҳ таолога уларнинг ҳеч бир иши махфий эмас, У уларни барча қилмишларига яраша, ўзлари лойиқ бўлган азоб билан албатта жазолайди.

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى
لِلْمُؤْمِنِينَ (٩٧)

٩٧. Эй Пайғамбар, «Фаришталар ичидан Жаброил бизнинг душманимиз», деб айтган яхудларга айтингки, ким Жаброилга душман бўлса, (билсинки) Жаброил Аллоҳнинг изни билан ўзидан олдинги китобларни тасдиқ этувчи, ҳаққа йўлловчи ва уни тасдиқ этувчиларга дунё-ю охиратда барча яхшиликлар хушхабарини берувчи бўлган Қуръонни сизнинг қалбингизга туширди.

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ (٩٨)

٩٨. Ким Аллоҳга, Унинг фаришталарига, Унинг инсон ва фаришталардан бўлган элчиларига,

хусусан, Жаброил ва Микоилга душман бўлса — чунки, яҳудийлар Жаброилни ўзларига душман, Микоилни дўст деб билишарди, Аллоҳ таоло уларга эълон қилдики, ким бу икки улуғ фариштадан бирларини душман тутса, иккинчисини ҳам душман тутган бўлади ва табиийки Аллоҳни ҳам душман тутган бўлади — зотан, Аллоҳ таоло Ўз элчиси Муҳаммад соллаллоҳу алай-ҳи ва салламга нозил қилган нарсани инкор қилувчилар душманидир.

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ (۹۹)

۹۹. Эй Пайғамбар, Биз сизга Аллоҳнинг ҳақ пайғам-бари эканингизга далил бўлувчи очик-

равшан оятларни туширдик, бу оятларни фақат Аллоҳнинг динидан чиққан кимсаларгина инкор қилади.

وَأَكْلَمَا عَاهَدُوا عَهْدًا نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (۱۰۰)

۱۰۰. Бану Исроилнинг ҳадеб аҳдларни бузавериши нақадар хунук ҳол! Ҳар сафар бирон аҳдга аҳдлашсалар, улардан бир гуруҳи ўша аҳдни албатта бузади. Кўрасизки, бугун бир нарсага аҳд қилишса, эртага уни бузишади. Аслида, уларнинг кўплари Аллоҳнинг пайғамбари ва элчиси Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам келтирган нарсани тасдиқ этишмайди.

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ (۱۰۱)

۱۰۱. Аллоҳнинг пайғамбари
Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва
саллам уларга қўлларидаги Тавротга
мувофиқ келувчи Қуръонни олиб
келганида улардан бир гуруҳи
Аллоҳнинг Китобини ортларига
ташладилар, уларнинг ҳоли унинг
(Қуръоннинг) ҳақиқатини
билмайдиган жоҳил кимсалар
ҳолидир.

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُو الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَانَ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ
النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أَنزَلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بُرْهَانَ هَارُوتَ وَمَارُوتَ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ حَتَّى يَقُولَا إِنَّمَا
نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِّينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ
إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلَاقٍ
وَلَيْسَ مَا شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (۱۰۲)

۱۰۲. Яҳудийлар Сулаймон ибн
Довуднинг подшоҳлиги даврида
шайтонлар сеҳргарларга келиб
сўзлаган нарсаларга эргашидилар.
Сулаймон кофир эмасди, у сеҳр

ўрганмаганди, балки шайтонлар одамларга динларини бузиш мақсадида сеҳр ўргатиб, кофир бўлишди. Шунингдек, яҳудийлар Ироқдаги Бобил ерида икки фаришта Ҳорут ва Морутга Аллоҳ томонидан бандаларга имтиҳон учун туширилган сеҳрга эргашдилар. Бу икки фаришта ҳеч бир кишига аввал насиҳат қилмай ва сеҳр ўрганиш оқибатидан огоҳлантир-май туриб, бирон нарса ўргатмас эдилар, «Сеҳрни ўрганиш ва шайтонларга итоат қилиш билан кофир бўлиб қолмагин», дер эдилар. Одамлар бу икки фариштадан эр-хотинни бир-бирига ёмон кўрсатиб, ўртасини ажратиб юборадиган нарсаларни ўрганишарди. Лекин,

сеҳргарлар бирон кишига
Аллоҳнинг изни ва қазосисиз бирон
зарар етказишга қодир эмаслар, улар
фақат ўзларига зарарли ва бефойда
бўлган ёмонликларни ўрганишади.
Шайтонлар уни (сеҳрни)
яхудийларга нақл қилишди ва сеҳр
улар ичида кенг тарқалиб, ҳатто уни
Аллоҳнинг китобидан-да юқори
қўядиган бўлишди. Дарҳақиқат,
яхудийлар сеҳрни танлаган ва ҳақни
тарк қилган кимсалар учун охиратда
яхшиликдан бирон улуш
бўлмаслигини билган эдилар. Ўз
жонларини нақадар ёмон нарсага —
иймон ва Пайғамбарга эргашиш
ўрнига сеҳр ва куфрга сотдилар.
Қанийди уларда эшитган

насиҳатларига амал қилишга олиб
борувчи билим бўлса!

وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَمَثُوبَةٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ خَيْرٌ لَّوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (۱۰۳)

۱۰۳. Яҳудийлар агар иймон
келтиришса ва Аллоҳдан қўрқишса
эди, Аллоҳнинг савоби улар учун
сеҳрдан ва у орқали топган
нарсаларидан яхши эканига аниқ
ишонч ҳосил қилишар эди. Агар
иймон ва тақво сабабли ҳосил
бўлувчи ажру савобларни аниқ
билишса эди, албатта иймон
келтиришган бўларди.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا انظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ (۱۰۴)

۱۰۴. Эй иймон келтирганлар, **сизлар**
Пайғамбар Муҳаммад соллаллоху
алайҳи ва салламга: Бизнинг

ҳолимизни риоя қилиб, оятларни
шошилмай ўқиб беринг, биз яхши
тушуниб олайлик, деган маънода
«Роъинаа» деб айтманглар, —
чунки, яҳудийлар лафзда айни шу
сўзга ўхшаб кетадиган, бироқ
анқовлик ва овсарлик маъносини
англатувчи «руъувнат» калимасига
тилларини буриб, бу билан
Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва
салламни ҳақорат-лашни мақсад
қилишарди — балки, сизлар бу сўз
ўрнига «Унзурнаа — бизга боқинг,
ҳолимизга қаранг» деган сўзни
айтинглар, бу сўз ҳам айни шу
маънони ифода қилади. Сизлар
ўзингизга тиловат қилинаётган
Роббингизнинг китобига кулоқ
тутинглар ва уни тушуниб олинглар.

Инкор қилувчилар учун аламли азоб бордир.

مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ (۱۰۵)

۱۰۵. Аҳли китоб ва мушриклардан бўлган кофирлар сизларга Роббингиз томонидан хоҳ Қуръон, хоҳ илм, хоҳ нусрат, хоҳ башорат бўлсин, озгина бўлса-да бир яхшилик туширилишини ишташмайди. Аллоҳ Ўз раҳмати, нубуввати ва рисолатига бандалари ичидан Ўзи истаган кишини хослайди. Аллоҳ мўл-кўл фазлу марҳамат эгасидир.

مَا نَنْسَخُ مِنْ آيَةٍ أَوْ نُنسِهَا نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا أَوْ مِثْلَهَا أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۱۰۶)

۱۰۶. Биз бирон оятни алмаштирсак ёки уни диллар ва зеҳнлардан

ўчирсак, сизлар учун ундан кўра
 фойдали-роғини келтирамиз ёки
 тақлиф-мажбурият ва ажр-савобда
 унга тенг бўлган бошқа бирини
 келтирамиз, ҳар бир ишнинг
 ҳикмати бор. Эй Пайғамбар, — сиз
 ва умматингиз — Аллоҳ ҳар ишга
 қодир эканини, Уни ҳеч ким ва ҳеч
 нарсга ожиз қолдирилмаслигини
 билмадингизми?!

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (۱۰۷)

۱۰۷. Эй Пайғамбар, — сиз ва
 умматингиз — Аллоҳ таоло
 осмонлару Ернинг тасарруфи Унинг
 қўлида бўлган ҳақиқий Молик
 (подшоҳ) эканини, истаган ишини
 қилувчи, истаганича ҳукм қилувчи,
 бандаларини истаган нарсасига

буюрувчи ва истаган нарсасидан
қайтарувчи эканини, бандаларга
фақат итоат ва қабул вожиблигини
билмадин-гизми?! Унга осий
бўлганлар билсинки, ҳеч бир
кимсага Аллоҳдан ўзга дўст ҳам,
Унинг азобидан ҳимоя қиладиган
ёрдамчи ҳам йўқдир.

أَمْ تُرِيدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا سُئِلَ مُوسَىٰ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ
السَّبِيلِ (۱۰۸)

۱۰۸. Эй одамлар, ё сизлар ҳам
қайсарлик ва такаббурлик билан
пайғамбарингиз Муҳаммад
соллаллоҳу алайҳи ва салламдан
илгари Мусодан талаб қилинганидек
нарсаларни талаб қилишни
истайсизми?! Билинглarki, ким
куфрни танласа ва иймонни

ташласа, у Аллоҳнинг тўғри
йўлидан чиқиб, залолат ва жаҳолат
йўлини тутган бўлади.

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا خَسَدًا مِّنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِّنْ بَعْدِ مَا
تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (١٠٩)

۱۰۹. Аҳли китобларнинг кўплари
сизларни иймонли бўлганингиздан
кейин, Аллоҳнинг пайғамбари ва
элчиси Муҳаммад соллаллоҳу
алайҳи ва салламнинг рост пайғам-
бар эканлари уларнинг ўзларига ҳам
равшан бўлганидан кейин,
дилларини тўлдирган ҳасад
туфайли, худди аввал-гидек,
бутларга сиғинадиган кофирликка
қайтаришни истайди. То Аллоҳнинг
улар ҳақидаги, уларга қарши уруш
қилиш тўғрисидаги ҳукми келгунига

қадар, улардан содир бўлган
ёмонлик ва хатоларни кечиринглар,
жаҳолатларидан кўз юминглар,
Аллоҳ уларни қилмишларига яраша
жазолайди. Аллоҳ ҳар ишга
қодирдир, Уни ҳеч ким ожиз
қолдиролмайди.

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ
بَصِيرٌ (۱۱۰)

۱۱۰. Эй мўминлар, намозни тўқис
адо этинглар, фарз қилинган закотни
беринглар ва билингларики, ўзингиз
учун тақдим қилаётган ҳар бир
яхшилиқнинг савобини охиратда
Аллоҳ ҳузурида топасизлар. Аллоҳ
таоло барча ишларин-гизни кўриб
турувчидир, У сизларга

амалларингизга яраша мукофотлар беради.

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصَارَى تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۱۱۱)

۱۱۱. Яҳудийлар ҳам, насронийлар ҳам жаннат фақат уларга хос эканини ва улардан бошқалар жаннатга кирмас-лигини даъво қилишди, бу уларнинг хом хаёлларидир. Эй Пайғамбар, **сиз уларга: «Агар даъволарингиз рост бўлса, унинг тўғрилигига далил-хужжат келтиринглар!»,** деб айтинг.

بَلَى مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (۱۱۲)

۱۱۲. Иш улар даъво қилганидек, жаннат фақат уларнинг тоифасига хос бўлиб, бошқалар унга кирмайди эмас. Балки, ким ягона ва шериксиз

Аллоҳнинг Ўзига холис ибодат қилса, барча сўз ва ишларида Пайғамбар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга эргашса, у албатта жаннатга киради. Ким шундай қилса, охиратда Робби ҳузурида унинг учун муносиб мукофот — жаннатга кириш бор. Уларга ўзлари юзланажак охират ишларида ҳеч бир хавфу хатар йўқдир, қўлларида кетган дунё ишларига ғамгин ҳам бўлмайдилар.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ النَّصَارَى عَلَى شَيْءٍ وَقَالَتِ النَّصَارَى لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَتْلُونَ
الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ
(۱۱۳)

۱۱۳. **Яҳудийлар:** «Насронийлар ҳақ динда эмас», дедилар, **насронийлар ҳам:** «Яҳудийлар ҳақ динда эмас», дедилар. Ваҳоланки, улар Таврот ва

Инжилни ўқишади, уларда барча пайғамбарларга иймон келтириш вожиблиги айтилган. Шунингдек, араб мушриклари ва бошқа илмсиз кимсалар ҳам ўшаларнинг сўзларига ўхшаш сўзларни айтдилар. Яъни, **ҳар бир диндор кишига: «Сен ҳақ динда эмассан»**, дейишди. Аллоҳ қиёмат куни уларнинг дин тўғрисида қилган ихтилофлари хусусида улар ўртасида Ўзи ажрим қилади ва ҳар бир кишига ўз амалига яраша мукофот ва жазо беради.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِفِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ (۱۱۴)

۱۱۴. Масжидларда намоз ўқиш,
Қуръон тиловат қилиш каби ишлар

билан Аллоҳни зикр этишни ман қиладиган, уларни бузиб ташлаш ва ёпиб қўйиш билан ёки мўмин-ларни уларга киришларига тўсқинлик қилиш билан хароб қилишга уринаётганлардан кўра золимоқ кимсалар йўқдир. У золимлар масжидларга қўрққан ва жазодан хавф қилган ҳолдагина киришлари жоиз эди. Бунинг учун уларга дунёда хорлик ва шармандалик, охирада эса қаттиқ азоб бордир.

وَلِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوا فَتَمَّ وَجْهُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ عَلِيمٌ (۱۱۵)

۱۱۵. Машрик ҳам, мағриб ҳам, улар оралиғи ҳам Аллоҳникидир, У бутун Ер юзининг эгасидир. Аллоҳнинг амрига биноан намозда қай тарафга юзлансангиз ҳам, фақат Унинг

Юзини қасд қиласизлар, Унинг мулкидан ва тоатидан чиққан бўлмайсизлар. Шубҳасиз, Аллоҳ бандала-рига бисёр раҳмат соҳиби ва уларнинг барча ишларини билиб турувчи Зотдир.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَانَهُ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلُّ لَّهُ قَانُونٌ (۱۱۶)

۱۱۶. Яҳудий, **насроний ва мушриклар**: «Аллоҳ ўзига фарзанд тутган», дейишди. Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бундай ботил сўздан покдир, осмонлар-у Ердаги барча жонзот Унинг мулки ва қулидир, уларнинг барчаси Унга бўйсинувчи ва Унинг бошқаруви остидадир.

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (۱۱۷)

۱۱۷. Аллоҳ таоло осмонлару Ерни ўхшаши йўқ қилиб яратган Зотдир. Агар бир ишни тақдир қилса ва бўлишини истаса, **фақатгина:** «Бўл!», дейди, у шу заҳоти бўлади.

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ (۱۱۸)

۱۱۸. **Аҳли китоб ва бошқалар** ичидаги жоҳил кимсалар Аллоҳнинг Пайғамбари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга қайсарлик билан: «Аллоҳ биз билан бевосита гаплашиб, сиз Унинг пайғамбари эканингиз ҳақида хабар берсин ёки бизга Аллоҳ томонидан сизнинг рост пайғамбар эканингизга далил бўлувчи бирор мўъжиза келсин», дедилар. Ўтмишда ўтган ва келажак

авлодларнинг диллари куфр ва залолатда бир-бирига ўхшагани туфайли бу каби сўзни ўтмишдаги умматлар ҳам кибр ва саркашлик ила ўз пайғамбарларига айтишган. Биз қатъий ишонувчи кишилар учун — Аллоҳга иймон келтирганлари ва Унинг шариатига эргашганлари сабабли — оятларни аниқ баён қилдик.

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ (۱۱۹)

۱۱۹. Эй Пайғамбар, Биз сизни далиллар ва мўъжизалар билан қувватланган Ҳақ Дин билан юбордик, сиз мўминларга дунё ва охираат яхшилигини хушхабар бериб, саркаш кимсаларни эса уларни кутиб турган Аллоҳнинг

азоби билан қўрқитиб, бу динни одамларга етказинг. Сиз — етказганингиздан сўнг — сизни инкор қилувчиларнинг куфридан масъул бўлмайсиз, улар қиёмат куни абадий дўзахга тушадилар.

وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ (١٢٠)

۱۲۰. Эй Пайғамбар, яҳудий ва насронийлар то сиз ўз динингизни тарк қилиб, уларнинг динига эргашмас экансиз, сиздан ҳаргиз рози бўлмайдилар. **Сиз уларга:** «**Фақат Ислом дини энг тўғри дин**», деб айтинг. Агар сиз ўзингизга ваҳий келганидан кейин уларнинг хоҳишларига эргашгудек бўлсангиз, Аллоҳ ҳузурида сизга на бир

фойда етказувчи дўст ва на ёрдам берувчи ёрдамчи бўлгай.

Бу сўзлар, гарчи, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламга хитобан айтилган бўлса-да, аслида бутун умматга умумий сўзлардир.

الَّذِينَ آمَنُوا هُمْ الْخَاسِرُونَ
(۱۲۱)

۱۲۱. Биз китоб берган кишилар, яъни яҳудий ва насронийлар уни тўғри (бузмасдан) ўқийдилар, унга ҳақиқий суратда эргашадилар ва унинг ичида келган, Аллоҳнинг пайғамбарларига ва шу жумладан, уларнинг сўнггиси бўлмиш Бизнинг пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга иймон келтириш лозимлиги

ҳақидаги сўзларга иймон келтирадилар, унда келган сўзларни бузиб-ўзгартирмайдилар. Ана ўшалар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамда у зотга туширилган нарсага иймон келтирадилар. Аммо, китобнинг баъзи жойини ўзгартириб, баъзисини яширган кимсалар — ана ўшалар Пайғамбар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамда у зотга туширилган нарсага кофир бўлган кимсалардир. Ким унга кофир бўлса, ана ўшалар Аллоҳ ҳузурида энг катта зиён қилувчилардир.

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ (١٢٢)

۱۲۲. Эй Яъқуб авлоди, сизларга берган кўплаб неъматларимни ва сизларни ичларингиздан кўп пайғамбар-лар чиқариш ва уларга китоблар тушириш билан ўз замонангиз аҳлига афзал қилганимни эсга олинглар!

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنفَعُهَا شَفَاعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ
(۱۲۳)

۱۲۳. Ҳисоб куни даҳшатларидан қўрқингларки, у кунда бир жон бошқа жон учун бирон нарсани адо эта олмайди (бирон бировга ҳеч нарсанга қилиб бера олмайди), Аллоҳ ҳеч бир кишидан уни азобдан қутқариб қоладиган бирон тўловни қабул қилмайди, воситачилик унга

фойда бермай-ди, ҳеч ким унга
ёрддам беролмайди.

وَإِذْ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي قَالَ لَا يَنَالُ
عَهْدِي الظَّالِمِينَ (١٢٤)

١٢٤. Эсланг эй Пайғамбар, Аллоҳ
Иброҳимни унинг зиммасига
мажбуриятлар юклаш билан
имтиҳон қилганида Иброҳим ушбу
вазифаларни тўла-тўкис адо этгач,
Аллоҳ унга: «Мен сени одамларга
имом-етакчи қилувчиман», деди.
Иброҳим: «Эй Роббим, Ўз фазлинг
билан менинг авлодимдан
баъзиларини ҳам етакчилар
қилгайсан», деди. Аллоҳ: «Диндаги
етакчилик золимларга ҳосил
бўлмагай», деб жавоб берди.

وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ (١٢٥)

۱۲۵. Эсланг эй Пайғамбар, Каъбани одамлар учун интилиб келадиган жой — зиёратгоҳ қилдик, ҳаж ва умрага, тавоф ва намозга тўпланадиган ўрин қилдик, яна уни улар учун омонлик жойи қилдикки, у ерда ҳеч ким уларга тажовуз қилолмайди. Биз Иброҳимнинг турган ўрнини намозгоҳ қилиб олинглар, деб амр этдик.

Иброҳим турган ўрин (Мақоми Иброҳим) у Каъбани қураётган пайт оёғини қўйиб турган тошдир.

Биз Иброҳим ва ўғли Исмоилга:
«Менинг Уйимни — унда Каъбани тавоф қилиш ё масжидда эътикоф қилиш ва намоз ўқиш билан ибодат

қилувчилар учун — ҳар қандай
нопоклик ва кирликдан покланг»,
деб ваҳий қилдик.

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ (١٢٦)

۱۲۶. Эсланг эй Пайғамбар, **Иброҳим**
дуо қилиб: «Эй Роббим, Маккани
хавф-хатардан тинч-омон шаҳар
қилгин, унинг аҳлини ҳар турли
мевалардан ризқлантиргин ва бу
ризқларни улар ичидан Аллоҳга ва
қиёмат кунига иймон
келтирганларга хослагин», **деганида**
Аллоҳ таоло: «Улар ичидан кофир
бўлган кимсаларга ҳам дунёда ризқ
бераман ва уларни озроқ
фойдалантираман, сўнгра уларни
мажбу-ран дўзах азобига гирифтор

этаман. Бу нақадар аянчли
оқибатдир!», деди.

وَأِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (١٢٧)

١٢٧. Эсланг эй Пайғамбар, Иброҳим
ва Исмоил Каъба пойдеворларини
кўтарар эканлар, Аллоҳга хушў
билан дуо қилиб дедилар: Эй
Роббимиз, солиҳ амалларимиз ва
дуоларимизни биздан қабул
қилгайсан. Албатта, Сен
бандаларинг сўзларини эшитувчи ва
уларнинг аҳволларини билувчи
Зотсан.

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ
الرَّحِيمُ (١٢٨)

١٢٨. Эй Роббимиз, иккаламизни
ҳам, бизнинг зурриётимизни ҳам
Исломда собитқадам, Сенинг

хукмла-рингга бўйсунувчи қилгин,
 зурриётимиздан Ўзингга иймон
 билан бўйсунувчи умматни
 чиқаргин, Сенга қиладиган
 ибодатларимиз йўл-йўриқларини
 бизга кўрсатгин ва бизнинг
 гуноҳларимизни кечиргин. Албатта,
 Сен тавба-ларни қабул қилгувчи ва
 бандаларингга меҳрибон Зотсан.

رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ
 الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (۱۲۹)

۱۲۹. Эй Роббимиз, бу уммат ичидан
 Исмоил зурриёти-дан бўлган, уларга
 Сенинг оятларингни тиловат қилиб
 берадиган ва Қуръону Суннатни
 ўргатадиган, уларни ширк ва ёмон
 ахлоқдан тозалайдиган бир
 пайғамбарни юборгин. Албатта, Сен

ҳеч ким бас келолмайдиган
Қудратлисан ва ҳамма нарсани ўз
ўрнига қўядиган Ҳикмат соҳибисан.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمُنْ
الصَّالِحِينَ (۱۳۰)

۱۳۰. Иброҳимнинг динидан —
Исломдан — фақат ақлсиз ва жоҳил
кимсагина юз ўгиргай. Биз
Иброҳимни дунёда пайғамбар ва
элчи қилиб танладик ва охиратда у
шубҳасиз, олий даражали солиҳ
зотлар жумласидан бўлгай.

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ (۱۳۱)

۱۳۱. Бу танланиш сабаби эса Робби
унга: «Аллоҳга бўйинсуниб, ихлос
билан ўзингни Унга топшир!», деб
буюрганида дарҳол ижобат этиб,
ҳеч қандай тараддудсиз Исломга

шошилиши ва: «Ихлос ва тавҳид,
муҳаббат ва инобат ила оламлар
Роббига бўйсундим», дейиши бўлди.

وَوَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ
(۱۳۲)

۱۳۲. Иброҳим ва Яъқуб
фарзандларини Исломда собитқадам
бўлишга чорлаб: «Болаларим,
албатта, Аллоҳ сизларга шу динни
танлади, — бу эса Муҳаммад
соллал-лоҳу алайҳи ва саллам олиб
келган Ислом динидир, — бас,
сизлар умрбод ундан ажралманглар
ва фақат мусулмон бўлган
ҳолларингизда дунёдан ўтинглар»,
дедилар.

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ
آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهُاً وَاحِداً وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ (۱۳۳)

۱۳۳. Эй яҳудлар, Яъқубга ўлим соати келганида ҳозир бўлганмисизлар, ўшанда у болаларини йиғиб: «Мендан кейин нимага ибодат қиласизлар?», деб сўраганида улар: «Сенинг илоҳинг ва оталаринг Иброҳим, Исмоил ва Исҳоқларнинг илоҳи бўлмиш ягона илоҳга ибодат қиламиз ва Унга ихлос билан бўйсунамиз», деб жавоб беришди.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ (۱۳۴)

۱۳۴. Улар ўтган аждодларингиздан бўлган умматдир. Уларга ўз амаллари, сизларга ўз амалларингиздир. Сизлар уларнинг амалларидан сўралмайсиз, улар сизларнинг амалларингиздан

сўралмайдилар, ҳар ким ўз қилмишига жавоб беради, биров бировнинг гуноҳига жазо олмайди, ҳар бир кишига фақат иймони ва тақвосигина фойда беради.

وَقَالُوا كُونُوا هُوداً أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفاً وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ (۱۳۵)

۱۳۵. Яҳудийлар Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматларига: «Сизлар яҳудия динига киринглар, шундагина ҳидоят топасизлар», дейишди. Насронийлар ҳам шундай (яъни, насроний динига киринглар, шундагина ҳидоят топасизлар) дейишди. Эй Пайғамбар, сиз уларга айтинг: «Йўқ, балки ҳидоят — сизлар ҳам, биз ҳам барча ботил динлардан ҳақ дин сари бурилган ва

Аллоҳга ширк келтирувчилардан бўлмаган Иброҳимнинг миллатига эргашмоғимиздир».

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ (۱۳۶)

۱۳۶. Эй мўминлар, сизлар ўша яхудий ва насроний-ларга айтинглар: «Биз ягона барҳақ маъбуд бўлган Аллоҳга иймон келтирдик, бизга туширилган — Аллоҳ ўз пайғам-бари Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга ваҳий қилган Қуръонга, Иброҳимга туширилган саҳифаларга, унинг икки ўғли Исмоил ва Исҳоққа, Яъқубга ва асботга — Бану Исроилнинг ўн икки уруғидан бўлган пайғамбарларга —

туширилган нарсаларга, Мусога берилган Таврот ва Ийсога берилган Инжилга ҳамда барча пайғамбарларга Роббиларидан ваҳий қилинган нарсаларга иймон келтир-дик, биз иймон келтиришда улардан бирортасини ажрат-маймиз ва биз Аллоҳга тоат ва ибодат билан бўйсунув-чимиз».

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدْ اهْتَدَوْا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ (۱۳۷)

۱۳۷. Агар яҳуд, насоро ва бошқа кофирлар Пайғамбар олиб келган нарсага сизлар иймон келтирганингиздек иймон келтирсалар, ҳаққа ҳидоятланибдилар. Агар юз ўғирсалар, албатта, улар қаттиқ

хилофдадирлар. Эй Пайғамбар,
Аллоҳ сизга уларнинг шарридан
кифоя қилади ва улар устидан сизга
нусрат (ғалаба) беради. У сизларни
эшитувчи ва аҳволларингизни яхши
билувчи Зотдир.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ (۱۳۸)

۱۳۸. Аллоҳнинг фитратингизга
(хилқатингизга) ўрнатиб қўйган
диниini маҳкам тутинглар. Зотан,
Аллоҳ-нинг инсонларни унда
яратган фитратидан гўзалроқ ҳеч
нарсa йўқдир. Бас, сизлар уни
маҳкам тутинглар ва: «Биз
Иброҳимнинг миллатига эргашишда
Роббимизга бўйсинув-чи ва итоат
қилувчимиз», денглар.

قُلْ أَتَحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ (۱۳۹)

۱۳۹. Эй Пайғамбар, **аҳли китобга айтинг:** «Сизлар биз билан Аллоҳнинг тавҳиди ва Унга ихлос ҳақида тортиша-сизми?! Ҳолбуки, У сизнинг ҳам, бизнинг ҳам Роббимиздир, У қайсидир бир қавмга хос бўлмай, бутун оламнинг Роббидир. Бизга ўз амалларимиз, сизларга ўз амалларингиздир. Биз тоат-ибодатни Аллоҳга ихлос билан қилувчимиз, Унга бирон нарсани ширк келтирмаймиз ва Ундан ўзга ҳеч кимга ибодат қилмаймиз.

أَمْ تَقُولُونَ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطَ كَانُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى قُلِ الْأَنْتُمْ أَعْلَمُ أَمْ اللَّهُ وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ (۱۴۰)

۱۴۰. Балки, сизлар Аллоҳ хусусида тортишиб, Иброҳим, Исмоил, Исҳоқ, Яъқуб ва асботлар —

Яъқубнинг ўн икки фарзандидан тарқалган Бану Исроил қабилаларидан чиққан пайғамбарлар — яҳудий ё насроний динида бўлганлар, деб айтарсизлар?! Бу эса очик ёлғон. Зотан, улар Таврот ва Инжил нозил бўлишидан илгари яшаб ўтишган. Эй Пайғамбар, **сиз уларга айтинг:** Уларнинг динларини сизлар яхши биласизми, Аллоҳми?! Аллоҳ Қуръонда уларнинг ҳаниф (ботилдан юз ўгириб, ҳаққа мойил бўлган) мусулмонлар бўлганини хабар берган. Ўз ҳузурингиздаги Аллоҳ таоло томонидан собит бўлган гувоҳликни яширар-кансиз ва Аллоҳ номидан ёлғонлаб, унинг зиддини даъво қиларкансиз, сиздан кўра золимроқ кимса бўлмас. Аллоҳ

қилаётган ишларингизнинг бирортасидан ҳам ғофил эмас, балки У барчасини ҳисоблаб турибди ва сизларга тегишли жазоларни беради.

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ (١٤١)

۱۴۱. Улар ўтган аجدодларингиздан бўлган умматдир. Уларга ўз амаллари, сизларга ўз амалларингиздир. Сизлар уларнинг амалларидан сўралмайсиз, улар сизларнинг амал-ларингиздан сўралмайдилар.

Оят ожиз махлуқларга боғланиб қолиш ва уларга нисбатланиш билан алданиб қолиш бефойда эканини, ибрат-эътибор фақат Аллоҳга иймон келтириш ва Унинг

пайғамбарларига эргашишда
эканини, ким улардан бирор-тасини
инкор қилса, барча пайғамбарларни
инкор қилган бўлишини
таъкидламоқда.